

^ Afgerasterde jonge aanplant in het gedunde dennenbos (foto: familie Van Lievenoogen).

welkom bij de nieuwsbrief! ...

Welkom bij de vijfde nieuwsbrief van project FARM LIFE! In deze nieuwsbrief aandacht voor veel verschillende events in Nederland, plus een tweetal masterclasses in België. Doel van het project FARM LIFE is om bij te dragen aan een klimaatbestendig Europa, door informatie te verzamelen en te delen, door het ontwikkelen en tonen van innovatieve adaptatietechnieken en – benaderingen en door burgers, belanghebbenden en beleidsmakers bij elkaar te brengen. De nieuwsbrief verschijnt 12x per jaar.

geplande evenementen ...

• MASTERCLASS FARM LIFE:

Masterclass **‘Hoe zet ik mijn product in de markt’ (door Marlinde Koopmans)**

> datum 18 februari 2020, 10:00 – 16:00 uur, locatie: de Zwaluw, Verbindingsweg 66, 9920 Lovendegem (België).

Agrariërs die deelnemen aan ten minste 10 masterclass sessies krijgen een certificaat en speciale toegang tot informatie en producten van het project. Ook worden voor deze trouwe deelnemers relevante subsidies in kaart gebracht. Deelnemen aan deze dag is kosteloos.

• MEETING: Adviescommissie FARM LIFE, (N.B.: *alléén voor leden Adviescommissie*):

> datum 6 februari 2020, Schijndel

• MASTERCLASS FARM LIFE:

Masterclass **‘FARM LIFE goes to the classroom’**, presentatie aan studenten van Hogeschool VHL

> datum 3 maart 2020, locatie: Hogeschool VHL, Velp

• TRAINING FARM LIFE (N.B.: *alléén voor partners*):

Training over certificaten PEFC (duurzame houtproductie) en AFP (Afrikaanse voedingsmiddelen)

> datum 21 februari 2020, Boeckel Bosbouw, Velder, Liempde

Agenda onder voorbehoud. Raadpleeg de website of mail naar euridice.leyequienabarca@hvhl.nl over de meest recente informatie.

FARM LIFE in België ... (door Marlinde Koopmans)

In Vlaanderen staan nog twee masterclasses op het programma voor de start van een tweede ronde van reeds georganiseerde masterclasses. De eerste vindt plaats op **18 februari in Lievegem**. Deze masterclass is getiteld: ‘Hoe zet ik mijn (lokaal) product in de markt?’. In de voormiddag is er een bedrijfsbezoek aan [de Zwaluw](#) waar ondernemer Nils Mouton een woordje uitleg zal geven over zijn bedrijf en zijn overwegingen om wel of niet aan de slag te gaan met agroforestry. Daarnaast zal Bart Thoelen van [steunpunt korte keten](#) een toelichting geven over de regelgeving voor het vermarkten van lokaal geproduceerde en verwerkte producten. Tot slot zal, onder leiding van Olivier Guiot (ILVO), nagedacht worden over interessante marketing strategieën voor agroforestryproducten. Voor inschrijvingen kunt u gaan naar [agroforestryvlaanderen.be](#).

De tweede en laatste masterclass van deze cyclus: ‘hout, de houtmarkt, logistiek en mogelijkheden voor kwaliteitshout en biomassa’ zal in **maart** plaats vinden en zal worden toegelicht in een volgende nieuwsbrief.

Zoals u kon lezen in de nieuwsbrief van oktober loopt er naast de masterclasses ook een gebiedsgericht traject in Vlaanderen. ILVO heeft reeds met verschillende actoren (beleidsmakers, erfbetreders, boerenorganisaties) rondom de tafel gezeten om agroforestry te introduceren en om te verkennen waar in het piloot gebied agroforestry wenselijk is. Dit jaar gaan ze letterlijk de boer op. Met een vijftal geïnteresseerde boeren uit het piloot gebied zullen ze onderzoeken hoe en waar agroforestry zou kunnen worden toegepast op hun bedrijf.

Externe input nieuwsbrief (van Bert Reubens)

Het Europese project [AFINET](#) werd definitief afgesloten met een parlementaire sessie in het EU parlement op 9 december en met een plantactie op de Forest Farm van Laurence op 10 december. Lees er [hier](#) meer over.

Vanaf 2020 werkt ILVO mee aan een nieuw Europees project genaamd **Agromix**, waarin alles draait rond gemengde teeltsystemen en agroforestry, en hoe deze vormen van landbouw kunnen bijdragen aan klimaatadaptatie en –mitigatie. Meer info volgt, maar de bedoeling is alvast om binnen dit project bijeenkomsten te organiseren, zoals al binnen project AFINET zijn gehouden.

interview met ... Tinus van Lievenoogen (Familie Van Lievenoogen, Soerendonk, N-Br)

Dit interview verschijnt in de nieuwsbrief. Wat vindt u van de nieuwsbrief?

“We hebben er wel iets aan, maar we missen meer specifieke informatie. Het zou nuttig zijn om een keer een diepte-interview te plaatsen met een agroforestry-boer met uitgebreide(re) ervaring. Het zou nieuwkomers in agroforestry veel leergeld kunnen besparen. Dieper op een thema ingaan zou ook waardevol zijn.”

Hoe zijn jullie met agroforestry in aanraking gekomen?

“Het plan om daarmee te starten hadden we al. Het besluit om er direct werk van te maken kwam na het volgen van een Voedselboscurius bij de Brabantse MilieuFederatie, verzorgd door John Vermeer en Wouter van Eck. Op een bijeenkomst van de HAS en Larenstein ben ik Piet Rombouts tegengekomen en heb ik mij aangesloten bij de agroforestrybijeenkomsten.”

Kunt u iets vertellen over jullie ervaring bij het implementeren van agroforestry?

“We hebben wel een ontwikkeling doorgemaakt. Vóór de limousinrunderen die we nu hebben, hielden we varkens, kalkoenen en ook kalvvarzen. Door de melkquota was hier geen afzet meer voor. Drie jaar geleden hebben we voor agroforestry gekozen, naast de limousinrunderen. We hebben een heel divers sortiment gewassen, bij elkaar 60 stuks: appels, pruimen, noten, mispel, kersen, vijgen, bessen. Alles staat in rijen en door elkaar gemengd. De bessen staan bij elkaar, in verband met de benodigde zure grond. Een perceel dennenbos dat flink was gedunde leende zich goed om op experimentele schaal met agroforestry aan de slag te gaan. Het vee loopt er tussen door; daarom zijn alle bomen afgerasterd. In de loop van de tijd zullen de bomen ook schaduw geven voor het vee. Dat is hard nodig. We hebben al rekening gehouden met de wijze van oogsten: dat willen we met de hand doen.”

Wat is de volgende stap die jullie willen gaan zetten op het gebied van agroforestry?

“We willen een oppervlakte van 20 à 23 ha toevoegen aan ons areaal agroforestry. De percelen gaan dan deel uitmaken van het Ondernemend Natuurnetwerk (dat zijn gebieden waarin landbouwproductie en zorg voor de natuur samengaan; de percelen worden dan blijvend met 50% afgewaardeerd. Voor ons is dat een logische keuze, omdat de productiewaarde van de betreffende percelen al beperkt was.”

Welke kansen en uitdagingen zijn jullie tegengekomen? Hadden jullie twijfel om met agroforestry te starten?

“Nee, we hadden geen twijfel. We hebben wel weinig medewerking ervaren bij provincie en gemeente. Er was maar weinig enthousiasme voor ons initiatief. Onze overtuiging is dat beleidsmakers nog maar weinig tot niets weten van het project FARMLIFE.”

Wat is jullie visie op jullie agroforestry-project?

“Ons eerste agroforestry-project, in het bos, was hobbymatig; daarvoor was geen visie nodig. Bij uitbreiding moeten rentabiliteit en afzet echt beter worden uitgezocht. Verkoop van fruit aan huis zou dan kunnen worden gecombineerd met verkoop van vlees. Continuïteit in ons aanbod is daarvoor belangrijk.”

Hoe zouden studenten voor jullie van betekenis kunnen zijn voor jullie agroforestry-project?

“Over twee maanden zouden ze kunnen beginnen met het maken van plannen voor het 20 - 23 ha grote terrein. De studenten moeten liefst agrarische en bedrijfseconomische kennis hebben. We houden er rekening mee dat we pas over twee jaar kunnen gaan planten.”

opleidingsmogelijkheden ...

Professional MSc. -> Nieuwe masterspecialisatie bij Van Hall Larenstein

In september was al de eerste aankondiging: vanuit het project FARM LIFE start volgend jaar een nieuwe masterspecialisatie bij Hogeschool Van Hall Larenstein in Velp. Het gaat om Agroforestry Production Chain Management, binnen het masterprogramma Agricultural Production Chain Management (APCM). De specialisatie is bedoeld voor professionals in de land- en bosbouwsector (zoals veehouderij, bosbouw en gewasproductie), die werken aan efficiency- of kwaliteitsverbetering of facilitering van de productieketen. De voertaal van de master, die start in september 2020, is Engels. De Engelstalige brochure van de masterspecialisatie is vanaf nu verkrijgbaar. Wilt u meer informatie? Neem dan contact op met Hogeschool Van Hall Larenstein via +31 26 369 55 66 of info@vhluniversity.com.

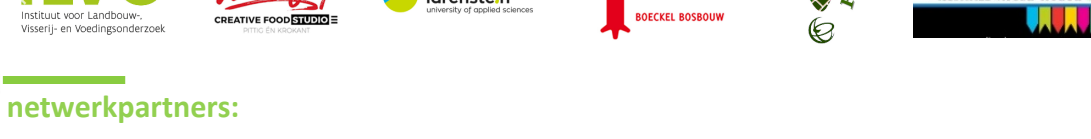
inschrijven en uitschrijven voor de nieuwsbrief ...

Wilt u zich **inschrijven** of **uitschrijven** voor de nieuwsbrief? Mail dan uw naam naar euridice.leyequienabarca@hvhl.nl, onder vermelding van: inschrijving nieuwsbrief of uitschrijving nieuwsbrief.

partners:

netwerkpartners:

disclaimer

Copyright © 2019 | farm-life.eu

<https://www.farm-life.eu/>

The project Farming the Future – Building Rural Networks

for Climate-Adaptive Agriculture - FARM LIFE – is co-

funded by the LIFE Programme of the European Union

under contract number LIFE17 CCA/ NL/000093